

REPUBLIKA HRVATSKA
OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA
SKUPŠTINA

Materijal za sjednicu

**INFORMACIJA O
STANJU I PROGRAMIMA
RAZVITKA PARKA
PRIRODE "KOPAČKI RIT"**

Materijal pripremili:

- *Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša Osječko-baranjske županije*
- *Javna ustanova "Park prirode Kopački rit"*
- *Hrvatske šume*
- *Hrvatske vode*

Osijek, rujna 2012.

INFORMACIJA O STANJU I PROGRAMIMA RAZVITKA PARKA PRIRODE "KOPAČKI RIT"

1. UVOD

Prostor Kopačkog rita je poplavno područje zaobalja Dunava. To je prostrano prirodno vlažno područje u kojem se zbog meandriranja tokova, poplava, zasipanja i ostalih morfoloških promjena razvio splet rukavaca, kanala i naplavnih površina obraslih močvarnom vegetacijom i šumom.

Bogatstvo više od 40 biljnih zajednica, zajedno s dinamikom vode, pruža idealne uvjete za razvoj bogatog životinjskog svijeta. Kako se u Kopačkom ritu na malom prostoru jedna pored druge pružaju bare i grede s nekoliko biljnih i životinjskih zajednica, flora i fauna je izuzetno bogata. Od samog broja vrsta značajnija je činjenica da se tu nalaze velike i stabilne populacije mnogih ugroženih i rijetkih vrsta, poput orla štekavca, patke nJORKE, malog vranca, crne rode, stepskog sokola, obične vidre itd. Kopački rit predstavlja i najvažnije mrjestilište riba Dunava u Srednjoj Europi.

Zbog svega toga Hrvatski sabor je 1967. godine donio prvi akt o zaštiti tog područja i to **Zakon o proglašavanju poplavnog područja Kopački rit upravljanim prirodnim rezervatom** ("Narodne novine" broj 45/67.) koje je obuhvaćalo 177,00 km². Nakon toga, Savjet za zaštitu prirode Hrvatske 1969. godine donosi **Rješenje o utvrđivanju granice užeg područja Upravljanog prirodnog rezervata Kopački rit** ("Narodne novine" broj 48/69.) koje je obuhvaćalo oko 77,00 km² (7.700 ha) područja današnjeg Posebnog zoološkog rezervata. Ta površina je 1973. godine smanjena na 62,34 km².

Naziv zaštićenog područja mijenjao je dva puta ime zbog promjena terminologije vezane uz Zakon o zaštiti prirode.

Tijekom 1976. godine temeljem tadašnjeg Zakona o zaštiti prirode ("Narodne novine" broj 54/76.) uže područje **Upravljanog prirodnog rezervata** dobiva status **Specijalnog** (danas posebnog) **zoološkog rezervata, a šire područje dobiva status Parka prirode.**

Hrvatski sabor 1999. godine potvrđuje zaštitu Kopačkog rita **Zakonom o Parku prirode Kopački rit** ("Narodne novine" broj 45/99.) kada su njegove granice proširene tako da obuhvaćaju sve površine na lijevoj obali Dunava pa njegova površina utvrđena tim Zakonom iznosi 177,00 km². Državni zavod za zaštitu prirode je 2007. godine dostavio izračun podataka o površini Parka prirode "Kopački rit" u GIS-u i ona iznosi 23.126,28 ha.

Zakon o zaštiti prirode ("Narodne novine" broj 70/05., 139/08. i 57/11.; u daljnjem tekstu: Zakon) u članku 13. **park prirode** definira kao prostrano prirodno ili dijelom kultivirano područje kopna i/ili mora s ekološkim obilježjima međunarodne i nacionalne važnosti, s naglašenim krajobraznim, odgojno-obrazovnim, kulturno-povijesnim i turističko-rekreacijskim vrijednostima. U parku prirode dopuštene su gospodarske i druge djelatnosti i radnje kojima se ne ugrožavaju njegove bitne značajke i uloga. Način obavljanja gospodarskih djelatnosti i korištenje prirodnih dobara u parku prirode utvrđuje se uvjetima zaštite prirode.

Isti Zakon u članku 12. **posebni rezervat** definira kao područje kopna i/ili mora od osobitog značenja radi svoje jedinstvenosti, rijetkosti ili reprezentativnosti, ili je stanište ugrožene divlje svojte, a osobitog je znanstvenog značenja i namjene. U posebnom rezervatu nisu dopuštene radnje i djelatnosti koje mogu narušiti svojstva zbog kojih je proglašen rezervatom (branje i uništavanje biljaka, uznemiravanje, hvatanje i ubijanje životinja, uvođenje novih bioloških svojti, razni oblici gospodarskog i ostalog korištenja i slično.). U posebnom rezervatu dopušteni su zahvati, radnje i djelatnosti kojima se održavaju ili poboljšavaju uvjeti važni za očuvanje svojstava zbog kojih je proglašen rezervatom, dok se posjećivanje i razgledavanje može zabraniti ili ograničiti mjerama zaštite.

Zbog izuzetnog bogatstva faune ptica, a osobito rijetkih i ugroženih vrsta, Kopački rit je od 1989. godine uvršten na listu **europskih ornitološki značajnih područja** (u originalu: IBA - Important Bird Area), a od 1993. Kopački rit je uvršten i na listu Ramsarskih područja.

2. POLOŽAJ PARKA PRIRODE "KOPAČKI RIT" U ODNOSU NA TERITORIJALNO USTROJSTVO

Prema važećem teritorijalnom ustrojstvu Republike Hrvatske, Park prirode "Kopački rit" u cijelosti se nalazi u Osječko-baranjskoj županiji u tri jedinice lokalne samouprave:

- 75,7% Parka prirode - nalazi se na području **Općine Bilje**,
- 24,0% Parka prirode - nalazi se na području **Općine Kneževi Vinogradi**,
- 0,3% Parka prirode - nalazi se na području **Grada Osijeka**.

Izvor podataka: Prostorni plan Parka prirode "Kopački rit" ("Narodne novine" broj 24/06.)

3. STRUKTURA POVRŠINA I VLASNIČKO STANJE

Područje Parka prirode dijelom čine šume i šumsko zemljište (neobraslo ili obraslo), brojne i promjenljive vodne površine, a na sjeverozapadnom i sjeveroistočnom dijelu izdvajaju se veće površine obradivoga poljoprivrednog zemljišta. Struktura površina u Parku prirode je sljedeća:

Redni broj	Korištenje površina	km ²
1.	Gospodarske šume (obraslo)	48,09
2.	Šume posebne namjene (obraslo)	22,20
3.	Poljoprivredno zemljište	22,57
4.	Građevinsko	0,44
5.	Vode	22,38
6.	Ostalo (neobraslo šumsko i neplodno zemljište, putovi i kanali)	113,26
UKUPNO:		228,94

Izvor podataka: Prostorni plan Parka prirode "Kopački rit" ("Narodne novine" broj 24/06.)

Vlasništvo na području Parka prirode je dvojako:

- **vlasništvo Republike Hrvatske** - koriste različiti korisnici:
  - a) Republika Hrvatska - cca 13,15% površine
  - b) Hrvatske šume d.o.o. - 71,10%-82% površine
  - c) Hrvatske vode - 4,9%-6,14% površine
  - d) "Belje" d.d. Darda - 6,15%-9,3% površine
  - e) Javna ustanova - 0.06% površine
  - f) ceste javno dobro - 1,48% površine
 (Republika Hrvatska i jedinice lokalne samouprave)
- **privatno vlasništvo** - 1,92% površine.

Izvor podataka: Prostorni plan Parka prirode "Kopački rit" ("Narodne novine" broj 24/06.)

Korisničko stanje razlikuje se ovisno o izvoru podataka (Katastar, Hrvatske šume) tako da postoje razlike kako u ukupnoj površini tako i u udjelu pojedinog korisnika. To se posebno odnosi na korisnike navedene pod b), c) i d).

4. NAJVAŽNIJI PRAVNI SUBJEKTI S JAVNIM OVLASTIMA KOJI DJELUJU NA PODRUČJU PARKA PRIRODE "KOPAČKI RIT"

Na području Parka prirode djeluju tri najvažnija pravna subjekta s javnim ovlastima:

- JAVNA USTANOVA "PARK PRIRODE KOPAČKI RIT"
- HRVATSKE ŠUME, d.o.o.
- HRVATSKE VODE, pravna osoba za upravljanje vodama.

Sva tri subjekta provode javne ovlasti u skladu sa zakonskim propisima.

4.1. JAVNA USTANOVA "PARK PRIRODE KOPAČKI RIT"

Temeljem članka 72. stavak 2. Zakona, javne ustanove za upravljanje parkovima prirode osniva Republika Hrvatska uredbom Vlade Republike Hrvatske, a djelatnost im je zaštita, održavanje i promicanje zaštićenog područja u cilju zaštite i očuvanja izvornosti prirode, osiguravanja neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara. Javne ustanove koje upravljaju parkovima prirode nadziru i način obavljanja dopuštenih gospodarskih djelatnosti u cilju osiguranja racionalnog i održivog korištenja prirodnih dobara, kao i provođenje uvjeta i mjera zaštite prirode na području kojim upravljaju. Javna ustanova može obavljati i druge djelatnosti određene aktom o osnivanju i Statutom ustanove, koje služe obavljanju osnovne djelatnosti. Vlada je, temeljem tada važećeg Zakona, 11. rujna 1997. godine donijela **Uredbu o osnivanju Javne ustanove "Park prirode Kopački rit"** ("Narodne novine" broj 96/97.; u daljnjem tekstu: Javna ustanova).

Sukladno **Statutu**, rad Javne ustanove je organiziran kroz sljedeće unutarnje ustrojstvene jedinice:

1. Ured ravnatelja,
2. Služba općih i zajedničkih poslova,
3. Služba stručnih poslova zaštite, održavanja i očuvanja Parka prirode,
4. Služba nadzora,
5. Služba čuvara prirode,
6. Služba za prezentacijske aktivnosti, prodaju i ugostiteljstvo
7. Služba plana i analize
8. Tehnička služba
9. Služba za prodaju i marketing.

Javna ustanova trenutno upošljava 28 radnika a prema potrebi zapošljava i sezonske radnike, osobito osoblje za edukaciju posjetitelja i provođenje programa posjećivanja.

4.2. HRVATSKE ŠUME, d.o.o.

Gospodarenje šumama u Republici Hrvatskoj regulirano je **Zakonom o šumama** ("Narodne novine" broj 140/05., 82/06., 129/08., 80/10. i 124/10.) čime je uređen uzgoj, zaštita, korištenje i raspolaganje šumom i šumskim zemljištem kao prirodnim bogatstvom, a s ciljem održavanja biološke raznolikosti te osiguranja gospodarenja na načelima gospodarske održivosti, socijalne odgovornosti i ekološke prihvatljivosti.

Radi organiziranog i stručnog gospodarenja šumama, **Pravilnikom o uređivanju šuma** ("Narodne novine" broj 111/06. i 141/08.) ustanovljene su gospodarske jedinice. Park prirode "Kopački rit", uključivo i Posebni zoološki rezervat prostire se na području Šumarija Tikveš i Darda, odnosno na gospodarskim jedinicama "Dvorac-Siget", "Tikveške podunavske šume" i "Kopačevske podunavske šume".

Danas na području cijele Baranje Hrvatske šume zapošljavaju 141 djelatnika (radi usporedbe LŠG "Jelen" 1991. godine zapošljavalo je 720 djelatnika).

Ne može se precizno reći koliko je točno djelatnika Hrvatskih šuma zaposleno na samom području Parka prirode budući je organizacijska struktura Hrvatskih šuma ustrojena po šumarijama. Na području Parka prirode uglavnom rade djelatnici Šumarije Darda (33 djelatnik) i Šumarije Tikveš (43 djelatnika), a po potrebi rade i djelatnici drugih šumarija.

4.3. HRVATSKE VODE, pravna osoba za upravljanje vodama

Pravna osoba za upravljanje vodama Hrvatske vode, osnovana je temeljem **Zakona o vodama** ("Narodne novine" broj 107/95. i 150/05.), a nastavlja poslovati po odredbama Zakona o vodama ("Narodne novine" broj 153/09. i 130/11.), koji je stupio na snagu 01.siječnja 2010.godine. Spomenutim Zakonom se uređuje pravni status voda, vodnoga dobra i vodnih građevina, upravljanje kakvoćom i količinom voda, zaštita od štetnog djelovanja voda, detaljna melioracijska odvodnja i navodnjavanje, djelatnosti javne vodoopskrbe i javne odvodnje, posebne djelatnosti za potrebe upravljanja vodama, institucionalni ustroj obavljanja tih djelatnosti i druga pitanja vezana za vode i vodno dobro. Hrvatske vode obavljaju poslove propisane člankom 186. Zakona o vodama, kao javna služba. Upravljanje vodama obavlja se u cilju osiguranja dovoljnih količina kvalitetne pitke vode za vodoopskrbu stanovništva, osiguranja potrebnih količina vode odgovarajuće kakvoće za različite gospodarske i osobne potrebe, zaštita ljudi i njihove imovine od poplava i drugih oblika štetnog djelovanja voda i postizanje i očuvanje dobrog stanja voda radi zaštite života i zdravlja ljudi, zaštite njihove imovine, zaštite vodnih i o vodi ovisnih ekosustava.

Hrvatske vode svoje aktivnosti obavljaju temeljem godišnjeg plana upravljanja vodama koji je usklađen s Financijskim planom za tekuću godinu, Planom upravljanja vodnim područjem, Višegodišnjim planom gradnje i Strategijom upravljanja vodama. Temeljem članka 201. Zakona o zaštiti prirode pravne osobe koje upravljaju vodama dužne su uskladiti planove upravljanja s odredbama tog Zakona u roku od dvije godine od dana njegovog stupanja na snagu (tj. do 28. svibnja 2007. godine).

Hrvatske vode izradile su Vodnogospodarsku osnovu Hrvatske - Strategiju upravljanja vodama koju je Hrvatski sabor donio na 5. sjednici 15. srpnja 2008. godine ("Narodne novine" broj 91/08. od 6. kolovoza 2008. godine). Vodnogospodarska osnova Hrvatske - Strategija upravljanja vodama temeljni je planski dokument kojim se utvrđuju vizija, misija, ciljevi i zadaci državne politike u upravljanju vodama u dugoročnom razdoblju.

Vodnogospodarska ispostava za područje malog sliva Baranja, kao ispostava vodnogospodarskog odjela za Dunav i donju Dravu Osijek, u cijelosti upravlja vodama na području Baranje.

U granicama Parka prirode izdvajaju se dvije hidrološke i hidrografske cjeline: inundacija Dunava i dio branjenog melioracijskog područja. Dio branjenog melioracijskog područja, kako na desnoj tako i na lijevoj obali je izgradnjom nasipa za obranu od poplava izuzeto iz poplavnog područja stvorenog stoljetnim meandriranjem. Desna inundacija Dunava obuhvaća 12.655 ha, na oko prosječno 82 m n.m. kojemu posebno obilježje daje dinamika plavljenja uzrokovana oscilacijama Dunava. Vodostaji srednje visokih voda ulaze u područje i plave ga. Vode na poplavnom području na jednom mjestu talože nanose, a na drugom mjestu produbljuju teren pa cijelo područje dobiva valoviti izgled. Tako nastaju bare (depresije) i grede (povišena područja) koje se u visinskoj razlici od nekoliko metara pružaju stotinama metara jedna uz drugu. Lijeve inundacije Dunava je površinom znatno manja jer se nasipi za obranu od poplava protežu znatno bliže obali rijeke, a veće poplavne površine su još preostale na predjelima zvanim Zvjerinjak i Srebrenica.

Odlukom Državne uprave za vode (iz 2000. g.) na prijedlog Hrvatskih voda određena je vanjska granica uređenog inundacijskog pojasa uz desnu obalu Dunava od rkm 1420+700 do rkm 1390+000, koja većim dijelom prolazi Parkom prirode te je veći dio istog u utvrđenom inundacijskom pojasu. Prema odredbama Zakona o vodama u uređenom inundacijskom pojasu zabranjeno je obavljati radnje kojima se može pogoršati vodni režim i povećati stupanj ugroženosti od štetnog djelovanja voda. Sve zemljišne čestice u utvrđenom inundacijskom pojasu imaju karakter vodnog dobra.

5. DJELATNOST PRAVNIH OSOBA S JAVNIM OVLAŠTIMA NA PODRUČJU PARKA PRIRODE "KOPAČKI RIT"

5.1. DJELATNOST JAVNE USTANOVE

Djelatnost Javne ustanove definirana je člankom 73. Zakona o zaštiti prirode, Statutom, i drugim podzakonskim aktima. Ustanova provodi svoje aktivnosti temeljem Plana upravljanja i Godišnjih programa zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja zaštićenog područja.

Temeljem Statuta, Javna ustanova je osnovana radi upravljanja Parkom prirode i Posebnim zoološkim rezervatom Kopački rit, sukladno Zakonu. Djelatnost Ustanove je zaštita, održavanje i promicanje ovog zaštićenog područja u cilju zaštite i očuvanja izvornosti prirode, osiguravanja neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara. Pri tome se štite biljni i životinjski svijet, staništa, ekosustavi, voda i vodni režimi, krajobrazne i druge vrijednosti te druge znamenitosti u cilju zaštite područja. Temeljem Statuta, obavljanje spomenute djelatnosti podrazumijeva i poslove neposredne zaštite i nadzora zaštićenog područja, prihvata, informiranje, stručno vođenje, razgledavanje i prijevoz posjetitelja te ekološku poduku posjetitelja.

Javna ustanova svoju djelatnost provodi na temelju Plana upravljanja i Godišnjih programa zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja zaštićenog područja, a koji detaljno definiraju sve planirane poslovne aktivnosti. Poslovne aktivnosti moguće je svrstati u 4 osnovne grupe, kako slijedi:

- ostvarivanje projekata iz područja zaštite, održavanja i očuvanja područja, a koji će omogućiti očuvanje temeljnih prirodnih i kulturnih vrijednosti te osigurati dugoročan održivi razvoj područja na dobrobit lokalnog stanovništva i zajednice,
- planove za provođenje svih mjera nadzora područja s ciljem njegove zaštite,
- planove za održavanje infrastrukture i okoliša,
- promicanje vrijednosti zaštićenog područja.

Programi i aktivnosti koji su se provodili tijekom 2011. i koji se provode u 2012. godini su kako slijedi:

a) Plan upravljanja Parkom prirode "Kopački rit" (u daljnjem tekstu: Plan upravljanja)

Sukladno članku 80. i 81. Zakona, upravljanje Parkom prirode i Posebnim zoološkim rezervatom provodi se na temelju Plana upravljanja i Godišnjeg programa zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja PP Kopački rit. Plan upravljanja Parkom prirode donijet je tijekom 2011. godine.

Njime su određene razvojne smjernice, način izvođenja zaštite, korištenja i upravljanja zaštićenim područjem te pobliže smjernice za zaštitu i očuvanje prirodnih vrijednosti zaštićenog područja, uz uvažavanje potreba lokalnog stanovništva.

b) Provođenje znanstvenih i stručnih studija i monitoringa

Monitoring ornitofaune

Ustanova je tijekom 2011. godine radila monitoring gniježđenja orla štekavca sukladno Akcijskom planu, monitoring gniježđenja crne rode, zatim monitoring gniježđenja i zimsko prebrojavanje ptica močvarica. Pored toga Javna ustanova posvetila je osobitu pažnju praćenju gniježđenja kolonijalnih vrsta ptica močvarica (veliki vranc, čaplje).

Monitoring mammoфаune

Tijekom 2011. godine obavljen je monitoring rike jelena te dabra i vidre. Prikupljeni su podaci o gustoći, brojnosti i rasprostranjenosti populacije navedenih vrsta, a svi podaci su uneseni u bazu podataka.

Monitoring ihtiofaune Parka prirode i kartiranje mrjestilišta riba

Tijekom 2011. godine na području Parka prirode vršena su daljnja istraživanja ihtiofaune, odnosno obavljena su uzorkovanja na području Posebnog zoološkog rezervata (Kopačko jezero, kanal Čonakut, Novi kanal i jezero Sakadaš). Svi podaci su obrađeni i pohranjeni u bazu podataka Ustanove.

Inventarizacija i kartiranje invazivnih vrsta biljaka

Tijekom 2011. godine nastavljena je inventarizacija i kartiranje invazivne grmolike vrste biljke čivitnjače (*Amorpha fruticosa*). Inventarizacija, kartiranje i uklanjanje ove invazivne vrste, nastavit će se i ubuduće, ovisno o sredstvima i mogućnostima.

Provedba projekta "Restauracija staništa i razvoj turizma u Kopačkom ritu - Slobodno pašarenje kao ekološki i socio-ekonomski impuls za Podunavlje"

Projekt "Restauracija staništa i razvoj turizma u Kopačkom ritu - slobodno pašarenje kao ekološki socio-ekonomski impuls za Podunavlje" uspješno je završen, te se nadamo nastavku suradnju sa partnerom Ark Nature iz Nizozemske kroz neke buduće projekte.

Praćenje tektonskih i hidrogeoloških aktivnosti Parka prirode Kopački rit - hidrogeološka komponenta

U 2011. godini s Geodetskim fakultetom iz Zagreba nastavljena je suradnja kroz projekt "Praćenje tektonskih i hidrogeoloških aktivnosti PP Kopački rit" - hidrogeološka komponenta. Riječ je o višegodišnjem projektu. U suradnji sa Rudarsko-geološko naftnim fakultetom iz Zagreba nastavljena je provedba hidrogeološke komponente istog projekta, te je ustanovljeno kako zbog geoloških aktivnosti tlo Kopačkog rita tone 3,3 cm godišnje i zakreće se u smjeru jugozapada.

Monitoring podzemnih voda

Javna ustanova redovito obavlja mjerenje razine podzemnih voda na slijedećim lokacijama: Kompleks dvorca Tikveš, selo Tikveš, Zlatna greda, Malomkut. Naknadno je dodana još jedna lokacija za mjerenje i to na bunaru pored šumarske kuće na Vemeljskom dunavcu. Ova lokacija je izrazito značajna budući da se nalazi na poplavnom području, što nije slučaj kod ostalih lokacija.

Monitoring vodostaja Dunava i unutarnjih voda Kopačkog rita

Tijekom 2011. godine nastavljeno je prikupljanje dostupnih podataka o vodostaju Dunava i unutarnjih voda Kopačkog rita, kojima se redovito popunjavala baza podataka Ustanove.

Akcijski plan za zaštitu vodenih i močvarnih staništa

Javna ustanova je tijekom 2011. godine u suradnji sa Poljoprivrednim fakultetom iz Osijeka utvrdila rasprostranjenost te izradila popis vodenih i močvarnih staništa te ugroženih i zaštićenih vrsta biljaka. Također su se terenskim obilascima prikupile biljne vrste koje su herbarizirane u svrhu izrade herbarijske zbirke Parka prirode Kopački rit. U 2011 godini inventarizacijom je zabilježena 41 nova vrsta za Kopački rit. Istraživanja i monitoring nastaviti će se i u idućoj godini.

Akcijski plan zaštite šume Kompleksa dvorca Tikveš

Vezano za izradu navedenog programa Hrvatskim šumama, upravi šuma Osijek upućen je zahtjev za izradu ponude Program zaštite šumskih ekoloških sustava u Kompleksu dvorca Tikveš. Program će sadržavati i dijelove ranije izrađenog Akcijskog plana za zaštitu šuma Kompleksa dvorca Tikveš.

Projekt Posadi drvo i nastat će drvored

Javna ustanova je u 2011. godini nastavila provoditi program projekt pod nazivom "Posadi drvo i nastat će drvored". Do sada je posađeno 445 sadnica divljih vrsta voćaka (bijeli dud, crni dud, pitomi orah i divlja trešnja) u Parku uz cestu Podunavlje - Kozjak. Kupnja voćaka i zaštitnog materijala financira se isključivo putem donacija. Ovaj projekt planira se nastaviti i ubuduće, dok se ne formira cjelokupni planirani drvored.

Projekt posvoji pticu

Tijekom 2011. godine baza podataka se redovito nadopunjavala imenima novih posvojitelja. Tako je u tekućoj godini posvojeno 24 ptice, što ukupno čini broj od 70 posvojenih ptica do sada.

c) Programi očuvanja ekosustava

Program zaštite ribnjaka Podunavlje - napuštanjem proizvodnje na ribnjacima Podunavlje s ekološkog stanovišta gube se izuzetno vrijedna vlažna i močvarna staništa mnogobrojnih biljnih i životinjskih vrsta (osobito za ptice močvarice), a sa stanovišta razvoja ekološki prihvatljivih vidova turizma gubi izuzetno značajan resurs za Park. Ustanova je također tijekom 2011. godine vlastitim sredstvima financirala popravak neodržanih i zapuštenih ispusta (pregrada), kako bi osigurala zadržavanje vode, koja se u iste upuštala u suradnji sa Hrvatskim vodama tijekom poplavnog razdoblja.

d) Održavanje okoliša i postojećih posjetiteljskih putova i staza

Tijekom 2011. godine, Ustanova je kontinuirano radila na održavanju postojećih putova i posjetiteljskih staza, te je napravljen veći dio redizajna oznaka poučnih staza postavljenih ranijih godina. Obavljeno je hortikulturno uređenje Prijemnog centra i Komplexa dvoraca Tikveš, obnovljeni su koševi i klupe, poučna staza "Vidrin put", biciklistička staza, promatračnice i dr.

Za potrebe posjetitelja Parka prirode Kopački rit, na pristaništu "Veliki Sakadaš" izgrađena je sanitarna jedinica, te je završeno njeno unutarnje uređenje i cijela sanitarna jedinica je stavljena u funkciju.

Prikupljanje otpada obavlja se kontinuirano u sklopu redovnih dnevnih aktivnosti.

e) Nastavak radova na obnovi Komplexa dvoraca Tikveš

Od 1991. godine Komplex dvoraca Tikveš je u vlasništvu Republike Hrvatske, a 2000. godine dodijeljen je na uporabu i upravljanje Javnoj ustanovi. Tijekom Domovinskog rata sve građevine i postojeća infrastruktura su u potpunosti devastirane. Javna ustanova je jedan dio objekata u Komplexu dvorac Tikveš obnovila, gdje su dostupni sadržaji vezani uz zaštitu, istraživanje i monitoring prirode i okoliša, organizaciju, razmjenu i globalno povezivanje podataka, edukaciju u prirodi, održavanje simpozija, boravak turista, otvorena nova suvenirnica. Nastavak radova na obnovi ovisi o budućim raspoloživim sredstvima Državnog proračuna.

f) Posjetiteljski programi Parka prirode Kopački rit

U svrhu popularizacije korištenja bicikala u Parku prirode, prezentacijska služba je od travnja do listopada redovito organizirala vikend akcije pod nazivom "Biciklom kroz Park prirode Kopački rit".

U suradnji s Lions Club International u lipnju je održana manifestacija "Lipanjaska rapsodija" za posjetitelje iz cijele Hrvatske.

Javna ustanova Parka prirode Kopački rit osmislila je edukativan dvodnevni program za djecu i mladež pod nazivom "Ranger junior". U navedenom programu sudjelovali su učenici srednje Isusovačke klasične gimnazije iz Osijeka i učenici srednje škole iz Danske uz vodstvo Stručne službe. Učenici su pokazali veliku zainteresiranost za prirodu, a ujedno i njezinu zaštitu. Program je obuhvaćao terenski rad i rad u laboratoriju. U sklopu terenskog rada učenici su upoznati s monitoringom orla štekavca, dabra, i ptica močvarica te metodologijom skupljanju uzoraka vode i biljaka. Kasnije, u sklopu rada u laboratoriju, ti uzorci su analizirani pomoću mikroskopa. "Ranger junior" je potencijalna nova turistička ponuda Javne ustanove, no, potrebno je dodatno obučavanje turističkih vodiča i nabavka potrebne opreme za ovaj program.

Jedan od novih sadržaja su i 4 hotela za kukce smješteni na poučnoj stazi "Stari brijest".

Sa svrhom poboljšanja kvalitete turističke ponude Parka prirode Kopački rit, Javna ustanova je u veljači 2011. godine, registrirala Turističku agenciju.

Ustanova je od proljeća 2012. godine obogatila svoju turističku ponudu novim programom, vožnja kanuima kroz Park prirode Kopački rit uz pratnju vodiča.

Ponudom niza novih kvalitetnih programa i akcija, Kopački rit postaje vrlo zanimljivija destinacija posjetiteljima svih kategorija.

Krajem 2011. godine dovršen je novi eko brod "Vidra" s kapacitetom od 60 sjedećih mjesta, koji je u jezero Veliki Sakadaš porinut početkom sezone u 2012. godini.

g) Suradnja Javne ustanove s javnim poduzećima i lokalnom samoupravom pri obnovi i izgradnji javne infrastrukture

Javna ustanova i nadalje podupire ulaganja ostalih poslovnih subjekata u obnovi i izgradnji infrastrukture od kojih su neki izvedeni 2011. godine, a neki se izvode i u 2012. godini:

- radovi na održavanju nasipa Dunav-Drava i Zmajevac - Kopačevo koji se nalaze na području Parka prirode "Kopački rit"
- održavanje županijske ceste: Podunavlje - Kozjak - Tikveš.
- obnova mosta preko vodotoka Čarna na prometnici Tikveš - Zlatna Greda.

h) Međunarodna i nacionalna suradnja

Djelatnici Javne ustanove sudjelovali su u različitim vidovima suradnje sa drugim zaštićenim područjima kako inozemnih tako i tuzemnih. Treba istaknuti suradnju sa predstavnicima Nacionalnog parka Dunav-Drava (Mađarska), Rezervat Biosfere Delta Dunava (Rumunjska), Nacionalnog parka Donau-Auen (Austrija) i Parka prirode Žumberak - Samoborsko gorje.

Nakon uspješne suradnje kroz projekt Ekološka mreža Nacionalni park Dunav-Drava-Park prirode "Kopački rit", Javna ustanova i Nacionalni park Dunav-Drava iz Mađarske i nadalje uspješno surađuju putem zajedničkih radionica i sastanaka vezanih za razmjenu podataka o stanju u prirodi.

Vrijedi istaknuti da je Ustanova aktivna u suradnji sa zaštićenim područjima izvan granica Republike Hrvatske, a posebno s parkovima Republike Mađarske, Austrije, Njemačke, Slovenije i Srbije kroz projekt Uspostava Prekograničnog rezervata biosfere Mura Drava-Dunav UNESCO (MDD-TBR). UNESCO je proglasio Rezervat Biosfere Mura Drava-Dunav čiji je Park prirode Kopački rit najvažnije područje.

i) Projekti financirani iz EU fondova

Tijekom 2011. godine Javna ustanova Park prirode Kopački rit, sudjelovala je na nekoliko stručnih skupova čiji cilj je unaprjeđenje zaštite prirode preko granica zaštićenih područja, suradnja, razmjena mišljenja i razvijanje međusobnih odnosa. U sklopu istog projekta, Ustanova je tijekom

lipnja 2011. godine sudjelovala i na međunarodnoj konferenciji asocijacije "Danubeparks". U listopadu Ustanova je sudjelovala u Budimpešti na konferenciji o nastavku projekta Danubeparks STEP 2.0, a tijekom studenog Ustanova je sudjelovala u pripremi i prijavi istog projekta kao projektni partner.

Krajem 2011. i početkom 2012. godine Javna ustanova "Park prirode Kopački rit" je osim navedenog nominirala i druge projekte za sredstva Europske unije i to kako slijedi:

IPA II prekogranična suradnja Hrvatska - Srbija: NaTour- Nature Tourism Development in the Region"; Impact of Riverbed Changes to Regional Biodiversity",

IPA II prekogranična suradnja Hrvatska- Bosna i Hercegovina: Wetland s Birdwatching and Tourist Oasis (WeBTour),

IPA III Mađarska - Hrvatska: Infrastructure Development for Creation Preconditions for Eco-Tourism Growth in the Border Areas of the River Drava and Rver Dunabe Kopački Rit Nature Park and Danube- Drava National Park; Strengthening the Promotion of Danube - Drava River are; Ecological Revitalization of Aljmaški Rit and Dravakereszturi Branches for Renewal of Water Regime on the Drava s Floodplains.

j) Razminiranje površina Parka prirode

Unatoč dosadašnjim naporima za prikupljanje financijskih sredstava za razminiranje i realizaciju uklanjanja minsko-eksplozivnih naprava u 2011. godini, preko 37 km² Posebnog zoološkog rezervata je prema podacima Hrvatskog centra za razminiranje još uvijek svrstano u kategoriju minski sumnjivog područja.

k) Nadzor područja

Zadaci Službe nadzora Javne ustanove definirane su Zakonom kroz opisane nadležnosti i ovlasti. Nadzorom su obuhvaćene sljedeće aktivnosti:

- nadzor rada korisnika Parka prirode,
- nadzor ribolovnog područja,
- nadzor kanalske mreže i ostalih vodenih površina,
- nadzor kretanja i prometovanja posjetitelja,
- nadzor rada izvođača radova u Parku prirode,
- protupožarna zaštita,
- posebni uvjeti i zadaci - kod ekstremnih prirodnih uvjeta.

l) Promicanje Parka prirode Kopački rit

Promidžba Parka prirode temelji se na međunarodnom značaju Kopačkog rita kao jednog od najvećih očuvanih ekosustava Europe. Javna ustanova je angažirana i na promidžbi eko-turizma i ruralnog turizma regije, a sve u suradnji s lokalnim stanovništvom, turističkim zajednicama. Osječko-baranjskom županijom te domaćim i međunarodnim turističkim agencijama i predstavnicima svih medija.

Krajem 2010. godine i početkom 2011. godine radnici Službe za prezentacijske aktivnosti obavili su brojne aktivnosti u svrhu pripreme turističke sezone u Parku prirode.

Obavijesti o programima koje nudimo poslane su na više od 2000 osnovnih i 450 srednjih škola i fakulteta u cijeloj Hrvatskoj. Usluge Parka prezentirane su mnogim turističkim agencijama i turističkim zajednicama. Radnici Službe osobno su posjetili više od trideset turističkih agencija, kao i inozemne agencije u Sloveniji, Srbiji i Mađarskoj. U sklopu terenskog obilaska, Služba se povezala s nacionalnom mađarskom radio-postajom M4, gdje je uživo emitiran prilog o Parku prirode Kopački rit. Pored toga, promidžba o Parku prirode je odjeknula i u emisijama nacionalnih manjina na M6 (Hrvati, Nijemci, Slovaci, Rumunji). Važno je naglasiti da te radio postaje sluša velik broj slušatelja diljem cijele Mađarske i preko granice, u Hrvatskoj, Srbiji, Austriji i Slovačkoj.

Ponuda parka predstavljena je i na Sajmu turizma u Ljubljani i Beogradu, koje je posjetio izuzetno veliki broj posjetitelja.

U ovom razdoblju objavljeno je niz priloga o Kopačkom ritu u najatraktivnijim terminima (dnevno informativne emisije, Boje turizma, In Magazin Nove TV, ponovno je prikazan film Dominika Zena Četiri godišnja doba u produkciji HRT-a). Prilog o Kopačkom ritu objavljen je i u Večernjem listu u prilogu "Ljeto u Slavoniji" te u posebnom prilogu Privrednog vjesnika, Vjesnika i brojnih drugih tiskovina.

Kao i prethodnih godina, u suradnji s HTZ-om, Kopački rit su posjetili predstavnici inozemnih medija (Nizozemske, Češke, Slovenije, Njemačke, Austrije, Francuske, Japana, Belgije i dr.).

U suradnji s Kaptol centrom iz Zagreba, u travnju je u istom održana prezentacija Parka Prirode Kopački rit koja je bila odlično posjećena. U medijsko najavljivanje prezentacije o Kopačkom ritu putem Otvorenog radija, Narodnog radija, Radio antene i ostalih medija slušanih na području cijele Republike Hrvatske, Kaptol centar je uložio 50.000 kuna.

Ljepote Parka prirode prezentirane su na izložbi "Čudesna šuma" u Botaničkom vrtu u Zagrebu tijekom listopada 2011. godine kao i na "Učkarskom sajmu" u parku prirode Učka u rujnu.

Snimatelj Miro Andrić snimao je Kopački rit za potrebe serijala HRT-a Hrvatski podvodni svijet, uz logističku potporu Ustanove. Poznata američka produkcijska kuća Ashley Colburn Production snimila je prilog o Kopačkom ritu za serijal Wonders of Croatia uz asistenciju radnika Parka prirode.

U knjižnici Silvija Strahimira Kranjčevića u Zagrebu, u okviru programa "Kulturna i prirodna baština Hrvatske", održana je prezentacija Parka i prikazivanje filma o Kopačkom ritu, koja je naišla na vrlo dobar odaziv brojnih posjetitelja.

Tijekom 2011. godine provedene su promotivne aktivnosti povodom sljedećih datuma značajnih u zaštiti prirode i okoliša:

- 02. veljače - Svjetski dan zaštite močvarnih staništa - suradnja s OŠ Bilje i iznošenje rezultata zimskog prebrojavanja ptica močvarica,
- 22. ožujka - Svjetski dan voda - predavanje i prezentacija rezultata monitoringa biotičkih i abiotičkih čimbenika u Parku prirode Kopački rit,
- 19. travnja - Dan planeta Zemlje,
- 22. lipnja - Međunarodni dan biološke raznolikosti i Dan zaštite prirode - uručivanje zahvalnica donatorima projektu Posadi drvo i nastat će drvored i suradnja s izviđačima udruge Slavonski hrast iz Osijeka,
- 30. kolovoz - Europska noć šišmiša - prezentacija o ekologiji i biologiji šišmiša, te demonstracija rada s batdetektorom,
- 01. listopada - Međunarodni dan promatranja ptica - prezentacija birdwatching programa u suradnji sa izviđačkim odredom Tur iz Turopolja.

m) Sudjelovanje na stručno-znanstvenim skupovima

Javna ustanova je u 2012. godini sudjelovala na 2. Stručno-znanstvenom skupu "Voda za sve" koji je održan 21. ožujka, povodom obilježavanja Svjetskog dana voda, u prostorijama Prehrambeno-tehnološkog fakulteta, Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku. Ovogodišnja tema Svjetskog dana voda bila je "Voda i sigurnost hrane".

n) Opći ciljevi upravljanja u budućem periodu

U narednom periodu Javna ustanova će i dalje djelovati sukladno zakonski zadanim ciljevima djelovanja i obvezama Republike Hrvatske, a temeljenim na potpisanim i ratificiranim međunarodnim konvencijama iz područja zaštite prirode i okoliša. Osnovne dugoročne ciljeve predstavljaju:

1. zaštita biološke raznolikosti Parka prirode, s osobitim osvrtom na zaštićene i strogo zaštićene vrste i njihova staništa,
2. zaštita i unaprjeđenje funkcija i vrijednosti vlažnih i močvarnih područja Parka,
3. upravljanje parkom u cilju održive upotrebe njegovih prirodnih vrijednosti putem razvoja ekološki prihvatljivih vidova djelatnosti poput turizma, ribarstva, poljoprivrede, šumarstva i lovstva.

Dugoročno gledano, Javna ustanova želi postati nezaobilazan pravni subjekt u regiji, čije aktivnosti doprinose zbližavanju s lokalnim stanovništvom, stvaranju pozitivne atmosfere zajedništva, razvijanju zajedničke odgovornosti za prirodu i prirodne resurse, edukaciji stanovništva, a također i poticanju razvoja okolnog područja te povećanja standarda života lokalnog stanovništva.

U **kratkoročnom** periodu Javna ustanova će nastaviti svoj rad sukladno Planu upravljanja, strogom provođenju mjera zaštite područja i promicanju svih vrijednosti Parka prirode, obnovi Komplexa dvoraca Tikveš i ostale infrastrukture, te poticanju razminiranja preostalih dijelova parka. Vrijedi istaknuti da će Javna ustanova nastaviti dosadašnji rad na nacionalnom i međunarodnom povezivanju sa srodnim ustanovama, te poticanju znanstveno-stručnog rada.

5.2. DJELATNOST HRVATSKIH ŠUMA

Park prirode "Kopački rit", uključivo i Posebni zoološki rezervat prostire se na području Šumarija Tikveš i Darda, na gospodarskim jedinicama "Dvorac-Siget", "Tikveške podunavske šume" i "Kopačevske podunavske šume". Za svaku od te tri gospodarske jedinice jednom u deset godina izrađuje se poseban stručni elaborat - program gospodarenja kojim se za razdoblje od 10 godina propisuju mjere gospodarenja i zaštite šuma, a koje odobrava Ministarstvo poljoprivrede posebnim rješenjem.

Za područje Parka prirode, uvjeti zaštite prirode izdani od Ministarstva zaštite okoliša i prirode, ugrađuju se u programe gospodarenja, a programi prije nego ih odobri Ministarstvo poljoprivrede moraju imati i prethodnu suglasnost Ministarstva zaštite okoliša i prirode. Za gospodarsku jedinicu "Tikveške podunavske šume" Program gospodarenja vrijedi za razdoblje od 2008. do 2017. godine, za "Dvorac - Siget" od 2009. do 2018. godine, a za gospodarsku jedinicu "Kopačevske podunavske šume" od 2011. do 2020. godine. Temeljem tih usvojenih programa gospodarenja šumama, Hrvatske šume djeluju i provode aktivnosti - mjere zaštite i gospodarenja šumama na području Parka prirode. Odredba članka 201. Zakona o zaštiti prirode obvezuje pravne osobe koje gospodare šumom na usklađenje šumsko-gospodarskog plana s odredbama tog Zakona prilikom njihove obnove ili prve revizije. U programe gospodarenja moguće je izvršiti uvid u šumarijama Tikveš i Darda i u Upravi šuma - Podružnica Osijek uz prethodnu suglasnost predstavnika Šumarije. Zakonom nije propisano sudjelovanje javnosti u njihovoj izradi i donošenju (npr. javna rasprava i sl.).

Hrvatske šume gospodare lovištem "Podunavlje-Podravlje" putem **lovnogospodarske osnove** usvojene od strane Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva (vrijedi za razdoblje 2006-2016.) u koju su ugrađeni uvjeti zaštite prirode izdani od strane Ministarstva kulture. Jedan član komisije bio je i predstavnik Ministarstva kulture. Od lovnog gospodarenja izuzeta je površina Posebnog zoološkog rezervata. Temeljem te usvojene lovnogospodarske osnove Hrvatske šume gospodare lovištem na području Parka prirode. U lovnogospodarsku osnovu moguće je izvršiti uvid u šumarijama Tikveš i Darda i u Upravi šuma - Podružnica Osijek uz prethodnu suglasnost predstavnika Šumarije. Zakonom o šumama nije propisano sudjelovanje javnosti u njezinoj izradi i donošenju (npr. javna rasprava i sl.).

- U razdoblju od 1997. do 2011. godine Hrvatske šume izvršile su sljedeće radove:
- biološka reprodukcija - ulaganja su iznosila ukupno 17.730.000,00 kn od toga u Posebnom zoološkom rezervatu oko 3.000.000,00 kn; navedeni iznosi utrošeni su za pripremu staništa i pošumljavanje (191 ha), zaštitu od biljnih bolesti i divljači, protupožarnu zaštitu, njegu sastojina, čuvanje šuma i izradu programa gospodarenja;
  - građevinske investicije i razminiranje - u ove radove uloženo je 15.900.000,00 kn, a izvršeni su radovi izgradnje šumskih cesta, obnova lovačkih domova, izgradnja i popravak mostova te razminiranje šumskog puta uz rijeku Dravu i kulture kanadske topole u šumskom predjelu Mali bajer;
  - tijekom 2012. godine u biološku obnovu šuma planira se uložiti 1.480.000,00 kn.

5.3. DJELATNOST HRVATSKIH VODA

Na području Parka prirode, Hrvatske vode su se angažirale na obnovi ratom oštećenih objekata vodnogospodarskog sustava i sanaciji korita i obala rijeke Dunav. Od vodnogospodarskih objekata obnovljene su crpne stanice (građevinski, strojarški i elektro dijelovi) Tikveš, Zlatna greda i Podunavlje; kanali (Glavni dovodni kanal do CS Tikveš, spojni kanal CS Tikveš i Zlatna greda) te je deminirana, a potom i obnovljena dionica (Kopačevo - CS Tikveš) Glavnog dunavskog nasipa. Za navedene radove financijska sredstva osigurana su zajmom Međunarodne banke za obnovu i razvoj. Tijekom 2012. godine Hrvatske vode će iz svog redovnog programa u održavanje i popravak nasipa Drava - Dunav i Glavni dunavski nasip uložiti cca 2,5 mil kuna, a u održavanju kanalske mreže cca 0,600 mil kuna.

U svrhu sanacije i stabilizacije obala i korita rijeke Dunav te sprječavanja prodiranja glavnog toka Dunava u Kopački rit, Hrvatske vode su započele sanaciju najugroženijih dionica na dijelu oko km 1393 i poteza od km 1400 do km 1410. U razdoblju od 2004. godine do sada izrađena je tehnička dokumentacija (Glavni projekt sanacije vodograđevina korita i desne obale r.Dunav na rkm 1393; Idejni projekt sanacije korita i desne obale Dunava na km 1400 do 1410; Glavni i izvedbeni projekti žurne sanacije regulacijskih vodograđevina na desnoj obali Dunava na potezu od km 1405 do km 1407 u cilju stabilizacije obale, tehničkog održavanja vodotoka i međunarodnog plovnog puta; Idejni projekt sanacije korita i desne obale Dunava od km 1380 do km 1400 u cilju tehničkog i gospodarskog održavanja vodotoka i međunarodnog plovnog puta; Idejni projekt sanacije korita i desne obale Dunava od km 1410 do km 1433 u cilju tehničkog i gospodarskog održavanja vodotoka i međunarodnog plovnog puta) u vrijednosti od 4,654 mil kn prema kojima se izvode radovi.

Do sada je na lokaciji oko km 1393 izvedena obaloutvrda, sanirani su zajednički izvedbom paralelne gradnje te je popravljena pregrada na starom toku Dunava - Petreš, a vrijednost izvršenih radova je oko 15 mil kn.

Na dijelu Dunava od km 1405 do km 1406 izvode se radovi na zaštiti desne obale Dunava i Kopačkog rita, izvedbom obaloutvrda i T-pera prema gore navedenoj dokumentaciji. Do sada je u sanaciju uloženo više od 43,7 mil kn, a do završetka radova potrebno je osigurati još oko 11,3 mil kn. U 2012. godini nije planirano izvođenje radova.

Zbog izuzetno visokih financijskih ulaganja u sanaciju korita i obala Dunava, radovi se sufinancirali u suradnji s dva ministarstva (bivše Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva i bivše Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture), te s Agencijom za vodne putove.

Radovi su obavljani prema posebnim uvjetima Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva i Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu prirode.

U narednom razdoblju planiraju se daljnje aktivnosti koje su preduvjet za realizaciju potrebnih radova, za što je potrebno usuglasiti rješenja sa suinvestitorima kao i s Republikom Srbijom.

Iz tog razloga izrađena je kompletna projektna dokumentacija (idejni i glavni projekti sanacije korita i desne obale Dunava od km 1433 do km 1380) za tzv. gornji Dunav (od državne granice s Mađarskom do utoka rijeke Drave u Dunav), u ukupnoj vrijednosti nešto većoj od 4,654 mil kn, koja je temelj za izradu Studije utjecaja na okoliš za navedeni potez Dunava, koja je u postupku ishoda Rješenja o prihvatljivosti zahvata za okoliš. U planu je nastavak izrade projekata i za "donji Dunav" (dio Dunava nizvodno od ušća Drave u Dunav do Iloka, odnosno do državne granice s Republikom Srbijom).

Zbog nedostatnog kapaciteta, odnosno nemogućnosti punjenja cjelokupnog sustava ribnjaka Podunavlje vodom iz rijeke Dunav za vrijeme trajanja velikih voda istog, potrebno je izvršiti rekonstrukcije te gradnju novih objekata kako bi se ubrzalo vrijeme punjenja. Iz tog razloga Hrvatske vode investirale su u izradu Idejnog projekta rekonstrukcije i izgradnje ustava CS Podunavlje. Navedeni idejni projekt je izrađen i slijedi postupka ishoda potrebnih dozvola za radove prema projektu.

U svrhu praćenja kakvoće voda i zaštite od onečišćenja Parka prirode, Hrvatske vode provode monitoring na sljedećim lokacijama: Stara Drava-Ustava Kopačevo-prema selu, Stara Drava-Ustava Kopačevo-jezero Sakadaš, jezero Sakadaš sredina-površina, jezero Sakadaš sredina-dno. Tijekom 2011. godine uzorkovanje je provedeno 12 puta. Uzorkovanje i analizu kakvoće voda provodi Zavod za javno zdravstvo Osječko-baranjske županije, a svrstavanje u vrste vrši se temeljem "**Uredbe o standardu kakvoće voda**" ("Narodne novine" broj 89/10.). Temeljem članka 4. Uredbe, vode se svrstavaju u pet vrsta od I. do V. vrste. Svrtavanje u vrste se obavlja na temelju uspoređivanja mjerodavne vrijednosti u skladu sa člankom 8. Uredbe o klasifikaciji voda i dopuštene granične vrijednosti pojedinog pokazatelja.

Klasifikacija voda na temelju mjerodavnih vrijednosti pokazatelja kakvoće vode za 2011. godinu

SKUPINE POKAZATELJA	POKAZATELJI		Naziv postaje							
			STARA DRAVA Kopačevo	JEZERO SAKADAŠ Ustava Kopačevo	JEZERO SAKADAŠ Sakadaš površina	JEZERO SAKADAŠ Sakadaš 1 m od dna	DRAVA Prije utoka u Dunav (1,4 rkm)	DUNAV Granični profil RH-H (1429. rkm)		
KEMIJSKI I FIZIKALNO-KEMIJSKI ELEMENTI	Električna vodljivost	μS/cm	dobro	dobro	vrlo dobro	dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	
	Alkalitet	mg CaCO ₃ /l	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	
	pH		vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	
	Otopljeni kisik	mgO ₂ /l	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	
	BPK ₅	mgO ₂ /l	dobro	umjereno	umjereno	umjereno	umjereno	dobro	vrlo dobro	
	KPK (KMnO ₄)	mgO ₂ /l	vrlo dobro	dobro	vrlo dobro	dobro	umjereno	vrlo dobro	vrlo dobro	
	Amonij	mgN/l	vrlo dobro	vrlo dobro	dobro	umjereno	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	
	Nitrati	mgN/l	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	dobro	umjereno	umjereno	
	Ukupni dušik	mgN/l	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	dobro	
	Ukupni fosfor	mgP/l	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	vrlo dobro	

Generalna je ocjena da na području Parka prirode unazad nekoliko godina nema značajnih odstupanja u kvaliteti voda.

Vežano uz obranu od poplava, nakon što su tijekom 2010. godine provedene mjere obrane od poplava zbog visokih vodostaja p. Karašice (Baranja), r. Drave i r. Dunava u mjesecima svibnju i lipnju, kao i obrana od poplava na lokalnim vodama u istom razdoblju, ponovni veliki vodni val Dunava zahvatio je područje Baranje i Kopačkog rita u siječnju 2011. godine. Nakon spomenutog velikog vala iz siječnja 2011. godine, do srpnja 2012. godine dogodilo se nekoliko manjih vodnih valova Dunava koji su svojom veličinom, odnosno visinom maksimalnih vodostaja uvjetovali samo provedbu pripremnog stanja obrane od poplave, dok za provođenjem redovne ili viših stadija obrane od poplava nije bilo potrebe.

Maksimalni vodostaji u siječnju 2011. godine r. Dunava u Hrvatskoj i r. Drave kod Osijeka:

Vodomjer	Apsolutna kota "0"	Maksimumi siječanj 2011.	Maksimumi lipanj 2010.	Maksimumi travanj 2006.	Maksimumi kolovoz 2002. (Apsolutni zabilježeni maksimumi)
Osijek	81,48 m n.J.m.	+295 - 24.01.2011.	+471 - 13.06.2010.	+503 - 10.04.2006.	+440 - 23.08.2002. (542 - 25.06.1965.)
Batina	80,45 m n.J.m.	+595 - 22.01.2011.	+737 - 12.06.2010.	+751 - 10.04.2006.	+727 - 22.08.2002. (795 - 24.06.1965.) *
CS Tikveš	79,33 m n.J.m.	+544 - 23.01.2011.	+710 - 13.06.2010.	+738 - 10.04.2006.	+687 - 23.08.2002. (775 - 24.06.1965.) *
Aljmaš	78,08 m n.J.m.	+598 - 24.01.2011.	+773 - 13.06.2010.	+808 - 10.04.2006.	+740 - 23.08.2002. (820 - 25.06.1965.)
Dalj	75,20 m n.J.m.	+731 - 24.01.2011.	+911 - 13.06.2010.	+932 - 11.04.2006.	+872 - 23.08.2002. (950 - 25.06.1965.) *
Vukovar	76,19 m n.J.m.	+520 - 24.01.2011.	+690 - 13.06.2010.	+720 - 11.04.2006.	+645 - 24.08.2002. (769 - 26.06.1965.)
Ilok	73,97 m n.J.m.	+544 - 25.01.2011.	+712 - 13.06.2010.	+750 - 12.04.2006.	+655 - 24.08.2002. (790 - 26.06.1965.)

* Vodomjerna postaja nije postojala 1965. godine, kada su zabilježeni stvarni apsolutni maksimumi na Dunavu, ovo su preračunani, približni iznosi!

Povijesni vodostaji rijeke Drave kod Osijeka

Vodomjerna postaja	Zabilježeni vodostaj u cm	Datum opažanja
Osijek "0"= 81,48 m n.J.m.	+542	25.06.1965.
	+503	10.04.2006.
	+493	29.08.1966.
	+482	16.07.1926.
	+474	25.07.1954.
	+471	22.07.1972.
	+471	13.06.2009.
	+440	23.08.2002.

	Razdoblje u kojem su zabilježeni dunavski apsolutni maksimumi na području Hrvatske
	Razdoblje u kojem su zabilježeni dravski apsolutni maksimumi na području Hrvatske (osim Osijek!)

Povijesni vodostaji rijeke Dunav kod Vukovara

Vodomjerna postaja	Zabilježeni vodostaj u cm	Datum opažanja
Vukovar "0"= 76,19 m n.J.m.	+769	26.06.1965.
	+720	10.04.2006.
	+711	14.07.1975.
	+690	13.06.2010.
	+678	04.04.1940.
	+676	23.07.1926.
	+671	26.07.1954.
	+645	24.08.2002.

Kako je vidljivo iz prethodnih tablica, vodostaj Drave kod Osijeka uvijek je svoje maksimume bilježio u razdobljima kada su Dunavom protjecale ekstremne količine vode (zbog uspora), a ne u razdobljima ekstremnih protoka Drave.

U razdoblju od 07. do 08. i od 20. do 22. veljače 2012. provedeno je pripremno stanje, a od 08. do 20. veljače 2012. godine i redovna obrana od leda na rijeci Dunav, na Sektoru Dunava od zajedničkog interesa od Dunaföldvara (rkm 1560) do Vukovara (rkm 1333), koju su na dionici od državne granice (rkm 1433) do Vukovara (rkm 1333) zajednički i koordinirano proveli hrvatski, mađarski i srpski vodnogospodarski stručnjaci, uz pomoć četiri mađarska ledolomca. Mađarski ledolomci su svojim radom osiguravali neometan protok leda Dunavom, do nastupanja povoljnijih hidrometeoroloških prilika, odnosno prekida procesa formiranja novog leda.

5.4. SURADNJA PARKA PRIRODE KOPAČKI RIT S OSTALIM KORISNICIMA PROSTORA PARKA

Javna ustanova "Park prirode Kopački rit" uspješno surađuje s Hrvatskim šumama, Podružnica šuma Osijek, Hrvatskim vodama i Beljem d.d. Svi navedeni korisnici prostora donose svoje planove gospodarenja, koje prosljeđuju u nadležno ministarstvo za zaštitu prirode (bivše Ministarstvo kulture - sadašnje Ministarstvo zaštite okoliša i prirode), koje im izdaje suglasnost s uvjetima zaštite prirode za obavljanje njihove djelatnosti sukladno zahtjevima iz planova, a sve u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode. Služba nadzora sukladno svojim ovlastima provodi nadzor nad obavljanjem predmetnih aktivnosti.

6. POSJEĆIVANJE PARKA PRIRODE "KOPAČKI RIT"

Zahvaljujući ulaganjima u infrastrukturu, kao i kontinuiranom radu na razvoju programa te brojnim promotivnim akcijama i posebnim programima, Kopački rit je postala nezaobilazna destinacija za stanovnike Osječko-baranjske županije, ali i mjesto na koje rado dolaze brojni ljubitelji prirode iz cijele Hrvatske i šire.

Tijekom 2011. godine Park prirode Kopački rit posjetilo je 32.599 osoba. Važno je istaknuti ukupan pozitivan rast posjetitelja od 7,85 % u odnosu na 2010. godinu. Od ukupnog broja posjetitelja, 13 % su strani gosti. Tijekom 2011. godine Park su posjetili i gosti iz udaljenih destinacija: Japana, Venezuele, Saudijske Arabije, Rusije i SAD-a, te po prvi puta i gosti iz Ruande i Aljaske.

Povećanju broja posjetitelja, unatoč recesiji, doprinosi provođenje niza novih kvalitetnih programa i akcija kojima Park privlači i oduševljava sve veći broj posjetitelja, različitih preferencija, iz svih dijelova svijeta.

7. PROSTORNI PLAN PODRUČJA POSEBNIH OBILJEŽJA PARK PRIRODE "KOPAČKI RIT"

Temeljem članka 21. ranije važećeg **Zakona o prostornom uređenju** ("Narodne novine" broj 30/94., 68/98., 61/00., 32/02. i 100/04.) za parkove prirode bila je obvezna izrada prostornog plana kojeg donosi Hrvatski sabor. Temeljem toga, Hrvatski sabor je 17. veljače 2006. godine donio **Prostorni plan Parka prirode "Kopački rit"** ("Narodne novine" broj 24/06., u daljnjem tekstu: PP "Kopački rit").

PP "Kopački rit" kao prostorni plan područja posebnih obilježja, obuhvaća zaštićeno područje Parka prirode, a u sklopu njega i posebni zoološki rezervat. U tijeku izrade PP "Kopački rit" razmatrani su državni i lokalni zahtjevi te zahtjevi korisnika po pitanju namjene i zaštite prostora. Na osnovu toga utvrđena je mogućnost prihvaćanja odnosno pomirenja različitih interesa u prostoru. Namjena i organizacija prostora utvrđena je u skladu s novim spoznajama i pristupima zaštiti prirode, te su utvrđene mjere korištenja, mjere za uređenje i mjere za unapređenja zaštite okoliša.

Prema područjima za gradnju predviđenim PP "Kopački rit", u Prostornom planu uređenja Općine Bilje utvrđena su građevinska područja dok je na ostalom prostoru Parka, gradnja zabranjena. Tijekom provođenja PP "Kopački rit", kao i kroz upravljanje područjem u svrhu čega je osnovana Javna ustanova Park prirode Kopački rit, nisu uočeni veći problemi.

Osnovna podjela prostora Parka prirode "Kopački rit" je na temeljnu i prijelaznu zonu.

U odnosu na način korištenja prostora, na području Parka prirode Prostornim planom utvrđena su sljedeća područja:

- područja ograničenog korištenja (posebni zoološki rezervat);
- područje selektivnog korištenja (poplavno područje izvan posebnog zoološkog rezervata);
- područje višenamjenskog korištenja (zapadno od nasipa Zmajevac-Kopačevo i istočno od nasipa na lijevoj obali Dunava).

Prostornim planom utvrđeno je 7 kopnenih ulaza u Park prirode, od kojih je glavni ulaz "Mali Sakadaš", a ostali ulazi su "Podravlje", "Podunavlje", "Kozjak", "Grabovac", "Sokolovac" i "Zlatna Gređa". Uz ove kopnene ulaze utvrđene su i 4 točke pristupa na vodene putove. Sustav staza za razgledavanje obuhvaća kopnene i vodene staze.

Člankom 55. **Zakona o prostornom uređenju i gradnji** ("Narodne novine" broj 76/07., 38/09., 55/11., 90/11., 50/12. i 55/12.) prostorni plan područja posebnih obilježja određen je kao dokument prostornog uređenja državne razine, a s obzirom na namjenu, kao strateški dokument prostornog uređenja koji se obvezno donosi, između ostalog i za područje parka prirode. Njegovo donošenje je i dalje ostalo u nadležnosti Hrvatskog sabora.

Člankom 346. prijelaznih i završnih odredbi Zakona o prostornom uređenju i gradnji propisano je da dokumenti prostornog uređenja doneseni na temelju propisa koji su važili do stupanja na snagu Zakona o prostornom uređenju i gradnji ostaju na snazi do donošenja dokumenata prostornog uređenja prema istom Zakonu, ako tim Zakonom nije propisano drukčije.

8. PROSTORNI PLAN UREĐENJA OPĆINA BILJE I KNEŽEVI VINOGRADI I PROSTORNI PLAN UREĐENJA GRADA OSIJEKA

Kao što je u poglavlju 2. istaknuto, područje Parka prirode "Kopački rit" nalazi se u tri jedinice lokalne samouprave: Općini Bilje, Općini Kneževi Vinogradi i Gradu Osijeku (samo 0,3% površine).

Prostorni planovi ovih jedinica lokalne samouprave usklađeni su s Prostornim planom Parka prirode "Kopački rit". Oni su važni zbog toga što se njima obuhvaća i kontaktni prostor "Kopačkog rita" što je bitno sa stajališta zaštite prirode, ali i s gospodarskog, prvenstveno turističkog gledišta.

Prostornim planom uređenja Općine Kneževi Vinogradi ("Službeni glasnik" Općine Kneževi Vinogradi broj 5/05., 5/06. i 5/09.) vezano uz kontaktni prostor "Kopačkog rita", dio prostora sjeverno od Parka prirode ocijenjen je kao vrijedan dio prirode i ucrtan je na kartografskom prikazu. Taj dio prostora štiti se planskim mjerama propisanim u Odredbama za provođenje. Dio tih mjera odnosi se na zabranu isušivanja vodenih površina, zabranu uklanjanja prirodne vegetacije na obalama Dunava i promjene prirodnog toka, osim za nužne radove na tehničkom i gospodarskom održavanju vodotoka te zabranu gradnje autorskih stupova, dalekovoda i sl.

Prostornim planom uređenja Općine Bilje ("Službeni glasnik" Općine Bilje broj 8/05.) vezano uz kontaktni prostor "Kopačkog rita", dio prostora zapadno od Parka prirode ocijenjeno je kao vrijedan dio prirode i ucrtan je na kartografskom prikazu. Taj dio prostora štiti se planskim mjerama propisanim u Odredbama za provođenje. Mjere su slične onima iz Prostornog plana uređenja Općine Kneževi Vinogradi i također uključuju zabranu isušivanja vodenih površina, zabranu uklanjanja prirodne vegetacije na obalama Dunava i promjenu prirodnog toka, osim za nužne radove na tehničkom i gospodarskom održavanju vodotoka i sl. Bitno je naglasiti da je u Prostornom planu Općine Bilje utvrđeno više građevinskih područja za naselja povremenog stanovanja, turističko-rekreacijske i ugostiteljsko-turističke zone. Na taj način u kontaktnom području "Kopačkog rita" osigurano je dovoljno prostora za lociranje smještajnih kapaciteta i ostalih sadržaja za razvoj turizma.

U obuhvatu Prostornog plana uređenja Grada Osijeka ("Službeni glasnik" Grada Osijeka broj 8/05., 5/09. i 12/10.) je 0,3% površine Parka prirode, ali taj Plan tretira veći dio prostora južno od rijeke Drave koji se nalazi u južnom kontaktnom području "Kopačkog rita". Dijelom se radi o izgrađenoj strukturi gradskog naselja Osijek (istočna industrijska zona, riječna luka, planirane infrastrukturne građevine vezane uz pročišćavanje otpadnih voda i zbrinjavanje otpada itd.), a dijelom o šumskim površinama koje se nalaze u poplavnom području. Dio pojasa uz desnu obalu Drave u kontaktnom području Parka prirode Prostornim planom uređenja Grada Osijeka utvrđen je kao osobito vrijedan predjel - prirodni krajobraz.

9. PROBLEMI ZAŠTITE, IMOVINSKO-PRAVNIH ODNOSA, UPRAVLJANJA I REŽIMA KORIŠTENJA PROSTORA

Iz ranijih poglavlja vidljivo je da na području Parka prirode postoji nekoliko problema koji se mogu podijeliti u sljedeće grupe:

PROBLEMI RIBNJAKA "PODUNAVLJE-PODRAVLJE"

Nedostatak vode u cjelokupnom području ribnjaka "Podunavlje-Podravlje" mogao bi u bliskoj budućnosti dovesti do potpune degradacije ove vrste staništa. Stoga je neophodno što je prije moguće vratiti ih u prijašnje stanje i redovito puniti vodom.

PROBLEMATIKA VEZANA UZ ZAŠTITU PODRUČJA:

- problem očuvanja neometanog vodnog režima;
- krivolov i krivoribolov;
- požari pri kojima izgore staništa rijetkih i ugroženih životinja, uključujući gnijezda ptica močvarica;
- sušenje šuma.

PROBLEMATIKA VEZANA UZ INFRASTRUKTURU:

- neriješeno pročišćavanje otpadnih voda sa područja Baranje.

PROBLEMATIKA VEZANA UZ DOSTUPNOST TERENA I MINIRANOST:

- unatoč naporima i dosadašnjem razminiranju i dalje je veliki dio prostora Posebnog zoološkog rezervata miniran.

DEMOGRAFSKI PROBLEMI:

Naselja u Parku prirode	BROJ STANOVNIKA PO POPISIMA			
	1971. g.	1981. g.	1991.g.	2001.g.
TIKVEŠ	167	120	73	28
KOZJAK	407	270	140	80
Ukupno:	574	390	213	108

(napomene: Tikveš i Kozjak se od 1991. iskazuju kao samostalna naselja, rubno uz vanjsku granicu Parka prirode nalazi se naselje Podunavlje; može se reći da je ovo naselje demografski odumrlo budući je u njemu 2001. godine evidentirano jedno dvočlano kućanstvo)

- još uvijek nedostatan povratak stanovništva u naselja unutar Parka prirode Kopački rit.

10. OSVRT NA ZAKLJUČKE ŽUPANIJSKE SKUPŠTINE OD 21.11.2011. godine

Javna ustanova "Park prirode Kopački rit" je zajedno s Hrvatskim vodama, VGO Osijek i Hidroingom pripremila projektni zadatak "Studija revitalizacije i očuvanja retencijskog kapaciteta vodenih ekosustava i zaštite bioraznolikosti poplavnog područja Parka prirode Kopački rit". Projektni zadatak je prihvaćen od strane tadašnjeg Ministarstva kulture, te je na osnovi toga pripremljen prijedlog projekta za izradu istoimene studije. Neslužbene informacije su da će projekt biti financiran iz proračuna Hrvatskih voda u 2013.

11. ZAKLJUČCI

Potrebno je napomenuti da je bitno unaprijeđen dijalog između svih čimbenika u prostoru s ciljem ostvarenja zajedničkih i općih javnih interesa u očuvanju ekološke vrijednosti i značaja, biološke raznolikosti i osobitosti područja Parka prirode.

Resursi Parka prirode moraju se koristiti sukladno mjerama zaštite i očuvanja Parka prirode te mjerama održivog korištenja prirodnih dobara pri čemu se kao prioritetne aktivnosti utvrđuju:

- pronalaženje rješenja za punjenje ribnjaka Podunavlje vodom i njihovu revitalizaciju je trenutno u fazi odobravanja potpisivanja Ugovora o dugogodišnjem zakupu poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu Republike Hrvatske za ribnjak na području Općine Bilje, sveukupne površine 663,4314 ha, unutar Parka prirode Kopački rit;
- razminiranje cijelog područja;
- poštivanje propisa iz područja zaštite prirode od strane svih korisnika Parka prirode, lokalnog stanovništva, svih ostalih pravnih i fizičkih osoba i sl;
- očuvanje vodnog režima kao prirodnog obilježja, budući je od presudnog značaja za očuvanje Parka prirode;

- trajno istraživanje i praćenje stanja u prirodi;
- izgradnja infrastrukture i obnova postojeće;
- rješavanje pitanja otpadnih voda;
- promidžba Parka prirode i razvoj održivog sustava posjećivanja;
- razvoj održivog turizma cijele regije;
- protupožarna zaštita.

Vezano uz socio-ekonomsku situaciju naselja unutar Parka prirode i cijele Baranje kao prioritetne aktivnosti se utvrđuju:

- daljnje povezivanja Parka prirode sa svim subjektima okruženja;
- daljnje jačanje uključivanja lokalnog stanovništva u život parka prirode te njegovo očuvanje.

U proteklih nekoliko godina od strane sva tri pravna subjekta s javnim ovlastima koji djeluju na području Parka prirode (Javna ustanova, Hrvatske šume i Hrvatske vode) učinjen je velik napredak u pogledu zaštite, održavanja, očuvanja i proučavanja Kopačkog rita. Izgrađene su važne građevine infrastrukture kao i građevine vezane uz posjećivanje i proučavanje Kopačkog rita. Sve to rezultiralo je i povećanjem broja posjetitelja čime se Kopački rit sve više afirmira i kao bitna točka turističke ponude Osječko-baranjske županije, posebno eko-turizma. U tom pogledu značajni su i napori Turističke zajednice Osječko-baranjske županije.